

CİHAT ÇETİNKAYA
info@ustadim.com

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN VE EURO'NUN GELECEĞİ

Avrupa Birliği'ne üye olmadığımız halde, Türk ekonomisinin son 10 yıllık süreçte geçirdiği evrimin neticesi olarak, euroda meydana gelen dalgalanmalardan doğrudan etkilenir olduk. Ekonomimizin bu naif görüntü veren yönü; sanayi malı üretimi ve ihracatının, hammadde ve ara mamul madde bazında ithalata bağımlı hale gelmiş olmasıdır.

Ülkemiz, dış ticaretinin yüzde 50'sini AB ülkeleriyle yapmaktadır. Bunun sonucu olarak AB ülkelerindeki ithalat yönlü daralma, doğrudan doğruya Türkiye'nin ihracatını etkilemektedir. İthalattaki azalmaya rağmen, ihracatın da daralması ve euronun düşmesi ile birlikte yine ihracatın ucuzlaması dış ticaretimize olumsuz olarak yansımakta, sonuçta 2010 yılı sonunda cari işlemler açığımızın 35-40 milyar dolar seviyelerine ulaşması beklenmektedir.

Euro bölgesi ülkelerde yaşanan kriz, Yunanistan başta olmak üzere İspanya, Portekiz ve Macaristan'da bütün ağırlığı ile hissedilirken ortaya atılan soru AB'nin dağılıp dağılmayacağı ile para biriminin çöküp çökmeyeceğidir.

AB'nin sıkı sıkı sarıldığı üç prensibe kısaca göz attığımızda verilecek cevaplar bizleri bir dereceye kadar tatmin edebilir. Bu prensiplerden birincisi; tam üye ülkelerde "Maastricht Kriterleri"nin uygulanması ve tutturulmasıydı ki, halen bunun olmadığını görüyoruz. İkinci prensip; her ne olursa olsun bu ülkeler tam rekabete dayalı serbest piyasa ekonomi şartlarında ekonomilerini yönetecek ve asla "müdahale olmayacaktı". Bu da olmadı. Son iki krizde liberal uygulamaların tamamen dışına çıkıldığını, özellikle Fransa, Almanya, İtalya başta olmak üzere finans sek-

törüne ve bankacılık uygulamalarına devletlerin farklı ölçülerde müdahale ettiğini ve hatta kamulaştırmaların yapıldığını gördük. Üçüncü prensip; "Merkez Bankası bağımsız olacaktı". Maalesef bu konuda da kötü bir sınav verildi. Dolayısıyla prensipler bazında AB kötü durumda.

General DE GAULLE, Avrupa Birliği'ni sadece bir ekonomik entegrasyon değil, aynı zamanda siyasi bir birlik olarak hayal etmişti. Ancak geldiğimiz noktada AB'nin ayakta kalıp kalamayacağı tartışılıyor. Ekonomik birlik sağlanmadığı sürece, aynı bayrak ya da tek parlamento çok şey ifade etmiyor. Bu durumun başlıca nedeni, AB'ye üye ülkelerin ekonomik, siyasi ve demografik özelliklerinin tamamen birbirinden farklı olmasında yatıyor. Üye ülkeler içerisinde Almanya gibi dış ticaret fazlası veren güçlü bir ekonominin yanında, dış açığı fazla olan veya iflas etme durumuna gelen ülkelerin bulunması durumu daha da zorlaştırmakta. Alman bankalarının elindeki diğer devletlere ait hazine bonusu tutarı kendisini de zorda bırakacak miktarlara ulaştı. Bu arada krizin en fazla vurduğu Yunanistan'ın, Fransız bankalarına olan borçları 250 milyar dolar civarında. Dolayısıyla birlik üyesi ülkelere bir kısmı refah içerisinde iken bir kısmı borçlarla ve fakirlikle mücadele ediyor.

Sonuç olarak, iki önemli krizin vurduğu AB'ye üye ülkelerin kriz karşısındaki karar, tutum ve duruşları bir bütünlük göstermediği için krizin aşılması zor görünüyor. İrlanda, son derece kapsamlı bir konsolidasyon uygulayarak krizi çözerken Yunanistan, Portekiz, İspanya ya da Macaristan'ın aynı poli-

BİR KEHANETTE BULUNMAK ADINA DEĞİL, ANCAK EURO BÖLGESİNİN GELECEĞİ PEK PARLAK GÖRÜNÜYOR. ÜYE ÜLKELERİN EKONOMİLERİNİN VE HÜKÜMETLERİNİN FARKLI YAPILARDA OLMASI İLE KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULDUĞUNDA, DOLARA KARŞI ORTAK BİR POLİTİKANIN HAYATA GEÇİRİLMESİ MÜMKÜN OLMAYACAK GİBİ.

tikalari uygulamaya sokması beklenmiyor. Krizin ilk çıktığı dönemde Almanya, Fransa ve İtalya kamulaştırmayı da içine alan müdahaleci politikalar izlerken diğer ülkelerin uygulamaları farklılıklar göstermişti. Bunun örneklerini çoğaltmak mümkün.

Esasta, sorunların çözülmesindeki en önemli faktör, üye ülkelerin yönetimlerinde güçlü bir hükümetin olması. Bu sağlandığı takdirde, politikalar ve alınan kararların uygulanması işi daha da kolaylaştırıyor. İkinci bir faktör de, üye ülkelerin sosyal bütünlük içerisinde olup olmamaları. Bu durumun ve en büyük uzlaşının sağlandığı ülkelerde krize karşı alınan tedbirler ve halkın katlandığı fedakârlıkların bilincinde olması ve duruşu, krizlerin aşılmasında son derece etkili olmaktadır. Olaya Türkiye açısından baktığımızda, AB'ye tam üye olmamız bir anlamda Türkiye'nin krizden daha az zarar görmesi ile sonuçlandı. Özellikle bankacılık sektörü ve borsa çok fazla etkilenmedi, ancak Türkiye'nin ihtiyacı olan yabancı sermayenin yüzde 60'ının AB'ye üye ülkelerden gelmesi, ciddi anlamda Türk ekonomisini etkilemiş ve özellikle nakit para akışındaki azalma olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Bir kehanette bulunmak adına değil, ancak euro bölgesinin geleceği pek parlak görünmüyor. Üye ülkelerin ekonomilerinin ve hükümetlerinin farklı yapılarda olması ile karakteristik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, dolara karşı ortak bir politikanın hayata geçirilmesi mümkün olmayacak gibi. Üye ülkeler toplanıp ortak kararlar alıncaya dek, ABD Merkez Bankası bir gecelik kararlar piyasalara dolar sürerek veya dolar olarak elindeki kur enstrümanını istediği gibi kullanmakta. Birinci krizde dünyaya dolar sürerek doların değer kaybına göz yuman ABD, ikinci krizle birlikte tüm dünyada doların değer kazanması yönündeki politikalarını devam ettiriyor. Krizden çok ciddi şekilde etkilenen Avrupa Birliği ülkelerinin euronun değer kaybı karşısında yapabilecekleri oldukça sınırlı. Diğer taraftan altın fi-

yatlarının çok yukarılara çıkmış olması ve çıktığı yerde tutunması, ABD'nin de durumunun çok iyi olmadığı mesajını vermekte. Bütün göstergeler, geçen ay içinde 1.18 seviyesine gerileyen € / \$ paritesinin 1.15 direnç eşiğini aşması durumunda, euronun daha da değer kaybedeceğini düşündürmekte. Özellikle altın ve petrol fiyatlarındaki seyre paralel olarak, doların 2010 yılı sonbaharında daha da değerleneceği € / \$ paritesinin 1/1 düzeyine geleceği düşünülebilir.

Peki, AB çöker mi?

Önümüzdeki beş – altı yıllık süreçte böyle bir ihtimal var. Ancak kesin olarak bir şey söylemek güç. Görünen o ki, özellikle üye ülkelerdeki büyüyen

kullanımından başta Almanya olmak üzere, üye ülkelerden bazıları her an vazgeçebilir. Son zamanlarda sadece Almanya'nın "mark" a dönmesinin konuşulduğu dikkate alınırsa bu ihtimal daha da güçleniyor. Kesin olan bir şey varsa, AB bölgesindeki üye ülkelerin bütçe açıkları ve devlet borçları ile başa çıkma adına harcamaları kısmaları ya da konsolidasyonlara yönelmeleri enflasyonun ateşlenmesi anlamına gelen deflasyon ve ona bağlı olarak ekonomilerin resesyona girmesi olacaktır ki, Türkiye'nin bütün bu gelişmelerden zarar görmesi ihtimali çok yüksektir.

Peki, Türkiye ne yapmalıdır?

Bu sorunun cevabı; Türkiye özellikle ihracat paketinde riski azaltmalı, bu-

İki önemli krizin vurduğu AB'ye üye ülkelerin kriz karşısındaki karar, tutum ve duruşları bir bütünlük göstermediği için krizin aşılması zor görünüyor.

bütçe açıkları ve kamu borçları, birliğin geleceğini ciddi anlamda tehdit ediyor. Mahallede yangın çıktığı zaman herkes yangını söndürmek için birlikte harekete geçmek ister. Yangının mahalleyi sarması durumunda ise, herkes kendi canının derdine düşer. Bazen yangını söndürmeye talip dış güçler de çaresizlik içerisinde hadiseye seyirci kalabilirler.

Olaylara bu açıdan bakıldığında, hukuki ve felsefi anlamda AB çökmeyebilir ancak ortak para birimi euronun

nun için de başta Çin, Türk Cumhuriyetleri ve Arap dünyası olmak üzere, euro bölgesi ülkeler dışındaki pazarlara yönelmelidir. Ayrıca, üretimde, ithalata karından bağlı modelin süratle terk edildiği yeni üretim stratejilerine ihtiyaç vardır. Buna ek olarak kamu harcamalarının yatırımları artırıcı motor gücünün kullanılması ile atılacak adımların faydalı olacağını bir kez daha vurgulamakta yarar görüyorum. Türkiye'nin teknolojik alt yapısı ve bilinçli insan gücü bunu başaracak nitelik ve niceliğe sahiptir.